

В. Є. Іпполітова, студентка 1-го курсу (*ХНУРЕ, Харків*)

Н. О. Ластовець, канд. іст. наук, ст. викл. (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник

ВПЛИВ БОЮ ПІД КРУТАМИ НА ВИЗНАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Події сьогодення дуже перегукуються з подіями Української революції 1917–1921 рр., коли український народ розбудовував власну державу. Також, враховуючи сучасні реалії, набуває особливої актуальності дослідження того періоду, насамперед аналіз подвигу покоління, яке відстоювало самостійність своєї Батьківщини. Серед таких знакових подій варто виділити криваві бої за Київ і Львів, трагічну смерть юнаків під Крутами, дії Української Центральної Ради, що сприяли проголошенню IV Універсалу, а отже проголошенню Української Народної Республіки (УНР). Тому актуальність вивчення та переосмислення 1917–1921 рр. тільки зростає в зв'язку з висвітленням раніше невідомих фактів. Однією із таких сторінок української історії того періоду є бій під Крутами, який став переломним моментом у формуванні державності.

Значний доробок у висвітленні історичних подій щодо бою під Крутами було зроблено науковцями, серед яких О. Бойко, В. Вятрович, М. Ковальчук, В. Сергійчук [1–3, 6] та ін. Ними було проведено ретроспективний аналіз цих історичних подій в контексті Української національної революції 1917–1921 рр. Проте деякі аспекти впливу бою під Крутами на становлення української державності потребують подальшого уточнення та розгляду.

Метою дослідження є проведення аналізу впливу бою під Крутами на становлення української державності.

Прихід в жовтні 1917 до влади в Росії більшовиків становив загрозу для України. Вони прагнули встановити повний контроль над територіями колишньої Російської імперії й розглядали Центральну Раду як серйозного конкурента в боротьбі. Саме тому збройний конфлікт був логічним і очікуваним. Утім, даючи оцінку цього бою, ми маємо усвідомлювати його важливість. Це був бій не за станцію Крути й навіть не за Київ 1918 року. Це був бій за Україну та її майбутнє. Лише в такому контексті ми можемо по справжньому зрозуміти значення того, що сталося в січні 1918-го під Крутами. Героїчна боротьба українських вояків на чотири дні зупинила більшовицький наступ та призупинив рух російських окупантів у напрямку Києва. І це були не звичайні, а переломні чотири дні для української історії. Цей виграний час дозволив нашим дипломатам підписати Брестський мирний договір з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією та Османською імперією, який визнав УНР незалежною, рівноправною державою.

А вже у квітні 1918 року завдяки підтримці німецьких та австро-угорських військ (відповідно до Брестського договору) українці звільнили від більшовиків майже всю Україну. Отже, бій під Крутами став боєм за майбутнє України. І хоча відстояти Київ тоді не вдалося, проте завзята боротьба українців тривала після цього ще кілька років.

Підписання Брестського мирного договору означало визнання самостійної Української Народної Республіки як суб'єкта міжнародних відносин. Крім того, події Української революції засвідчили те, що державність без армії неможлива.

Загибель у бою студентів постала перед широким загалом у кривому дзеркалі тогочасної української політики. Вона була використана в політичній боротьбі, що точилася в середовищі українського руху. Шукаючи винних, опоненти Центральної Ради поклали на неї відповідальність за трагічні наслідки бою. Звинувачення будувалися на тому, що покинута власним народом й армією, Центральна Рада вирішила «захиститися від добре озброєної більшовицької армії кількома сотнями шкільної молоді», яких нашвидкуруч, без жодної військової підготовки відправила на фронт. У загибелі студентів прямо звинувачували М. Грушевського, С. Петлюру. Проте сучасники не бачили всієї картини.

Розуміння феномену Крут в історичному шляху української нації складалося поступово. Адже значущість тієї чи іншої події можна оцінити лише по проходженні значного проміжку часу. Оцінку бою під Крутами у контексті війни України за незалежність дали колишні старшини армії УНР. Військовий історик Б. Монкевич у нарисі «Бій під Крутами» (1929) [5] першим зробив висновок, що хоч у стратегічному відношенні цей бій не мав великого значення, у моральному плані його можна вважати «українським Ватерлоо». «Велике горе викликало незломне бажання боротьби до перемоги. Тіні крутянських героїв кликали до продовження цієї боротьби», – писав він [5].

Розуміння того, що бій під Крутами й загибель студентів не були наслідком чиєїсь злої волі, недбалості, прорахунку або зради, а були лише трагічним епізодом війни за незалежність України, прийшло з часом. Найкраще про це написав Є. Маланюк у нарисі «Крути. Народина нового українця» [4]. Колишній старшина армії УНР описав подію такою, якою вона була з погляду українського військового діяча, патріота й державника, а саме – «оборонним боєм нашого війська при станції Крути 29 січня 1918 р.» [4].

Отже, легендарний бій під Крутами став символом подвигу молодого покоління в боротьбі за незалежну Україну. Сміливість та жертвовність учасників бою зробила їх взірцем для майбутніх поколінь захисників України. У теперішньому російсько-українському протистоянні з героями Крут порівнюють захисників Донецького аеропорту, між людей, юнаків з Крут називають першими кіборгами. Проте до сих пір залишається незрозумілим як у XXI столітті деякі країни не можуть примиритися з фактом існування самостійної України.

Література

1. Бойко О. Символ українського героїзму Бій під Крутами: факти й оцінки. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/istoriya-i-ya/simvol-ukrayinskogo-geroyizmu> (дата звернення: 01.11.2021).
2. В'ятрович В. «Крути – бій за майбутнє». URL: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/viatrovych/56ab02d9b630d/> (дата звернення: 01.11.2021).
3. Ковальчук М.. «Бій під Крутами: відомі й невідомі сторінки». URL: <http://www.istpravda.com.ua/research/2014/01/29/141189/> (дата звернення: 01.11.2021).
4. Маланюк Є. Крути. Народження нового українця: збірка у пам'ять Героїв Крут. Київ : Смолоскип, 2008. С. 178–196.
5. Монкевич Б. «Бій під Крутами» <http://kruty.org.ua/spogady/60-2008-10-04-20-48-42> (дата звернення: 01.11.2021).